

SUD QARORLARINING IJROSI VA DAVLAT MAJBURIYATI: FUQAROLIK-HUQUQIY KAFOLATLAR

Azirbaev Salamat Kuanishbaevich

*Qoraqalpoq davlat universiteti yurisprudensiya tálím yónalishi yuridika
fakulteti 3-kurs talabasi.*

Tel raqami: +998 90 700-68-62

Email: azerbaevsalamat947@gmail.com.

Annotatsiya: Ushbu maqolada sud qarorlarining ijro etilishi, davlatning majburiy ijrodagi roli va fuqarolik-huquqiy kafolatlar tizimi tahlil qilinadi. Sud qarorlarini ijro etishda davlat organlarining ishtiroki, majburiy ijro choralarining samaradorligi va ularning fuqarolarning huquqlarini himoya qilishdagi oʻrni koʻrib chiqiladi. Oʻzbekiston Respublikasida sud qarorlarini ijro etishning amaliyoti va qonunchiligida mavjud boʻlgan muammolar tahlil qilinadi. Xalqaro tajribalardan olingan misollar orqali ijro etish tizimini takomillashtirishning yoʻllari koʻrsatiladi.

Kalit soʻzlar: sud qarorlari, ijro, davlat majburiyati, fuqarolik-huquqiy kafolatlar, ijro etish, Oʻzbekiston qonunchiligi, xalqaro tajribalar, majburiy ijro, ijtimoiy adolat.

Kirish

Sud qarorlari faqat adliya tizimining poydevori emas, balki fuqarolarning huquqlarini himoya qilishda, shuningdek, ijtimoiy tartibni saqlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Biroq, sud qarorining faqat chiqarilishi emas, balki uni ijro etish jarayoni ham katta ahamiyatga ega. Sud qarori ijro etilmasa, bu, faqatgina huquqiy jabrni emas, balki ijtimoiy ishonchni ham yoʻqotish xavfini keltirib chiqaradi.

O‘zbekiston Respublikasida sud qarorlarini ijro etish jarayoni davlat majburiyati bilan amalga oshiriladi, ya'ni davlat tomonidan ijro etish choralari ko‘riladi. Sud qarorlari ijrosining samarali amalga oshirilishi fuqarolarning huquqlarini himoya qilishda muhim vosita bo‘lib, bunday jarayonlar fuqarolik-huquqiy kafolatlar bilan mustahkamlanadi.

Shavkat Mirziyoyevning so‘zlariga ko‘ra, “Sud tizimi faqatgina adolatli qarorlar chiqarish bilan cheklanmasdan, ularning ijrosini ta’minlashda ham mustahkam bo‘lishi kerak”. Bu fikr sud qarorlarini ijro etish jarayonining nafaqat rasmiy, balki amaliy ahamiyatini ham anglatadi.

Sud qarorlarini ijro etish jarayoni

Sud qarorlarini ijro etish jarayoni fuqarolik-huquqiy tartibda amalga oshiriladi va u juda murakkab bir necha bosqichni o‘z ichiga oladi. Ijro etishning asosiy bosqichlari quyidagilardan iborat:

Ijro hujjatining tayyorlanishi: Sud qarori chiqarilgandan so‘ng, ijro hujjati (ijro orderi) tayyorlanadi. Ijro hujjati faqatgina sud tomonidan tasdiqlanib, ijro etilishi kerak. Bu hujjat sud qarorini ijro etishning huquqiy asosi hisoblanadi.

Ijrochi tomonidan ijro etish: Ijrochi – bu davlat organi, masalan, davlat ijrochisi, sud qarorining ijrosini amalga oshirish bilan shug‘ullanadi. U, odatda, qaror ijrosini amalga oshirish uchun davlat majburiyatlarini bajaradi.

Ijro etishda majburiy choralarning qo‘llanilishi: Agar ijro etilayotgan shaxs qarorni o‘z vaqtida bajarmasa, sud tomonidan mulkni musodara qilish, bank hisobvarag‘ini muzlatish, majburiy to‘lovlar kiritish va boshqa ijro choralariga murojaat qilinadi. Shuningdek, yuridik shaxslar uchun ham bunday ijro etish choralari amalga oshiriladi.

Shunday qilib, sud qarori ijrosini ta'minlash faqat sud organlari emas, balki boshqa davlat organlari ham ishtirok etishini taqozo etadi.

Davlat majburiyati va fuqarolik-huquqiy kafolatlar

Sud qarorlarining ijro etilishida davlatning majburiy ijro roli juda katta. Davlat majburiyati sud qarorlarini faqat qonuniy va ma'qul tarzda ijro etilishini ta'minlashda ahamiyatga ega. Shu bilan birga, fuqarolik-huquqiy kafolatlar, shaxsning huquqlarini himoya qilishda va sud qarorlarining to'g'ri ijro etilishida kafolat vazifasini o'taydi.

Fuqarolik huquqiy kafolatlar quyidagilardan iborat:

Ijro etishning qonuniyligi: Har bir ijro harakati qonun asosida amalga oshiriladi. Ijrochi va sud tomonidan ko'riladigan barcha chora-tadbirlar qonun doirasida bo'lishi kerak, shu bilan birga, fuqarolar va yuridik shaxslarning huquqlari buzilmasligi zarur.

Shaxsiy huquqlarning himoyasi: Sud qarorini ijro etish jarayonida fuqarolarning shaxsiy huquqlari va erkinliklari saqlanishi lozim. Ijro jarayoni faqat huquqiy norma va qarorlar asosida olib boriladi.

Ijro etishning shaffofligi va oshkoraligi: Ijro etish jarayonining har bir bosqichi ochiq va shaffof bo'lishi kerak. Fuqarolar va shaxslar ijro jarayoniga doir barcha ma'lumotlarga ega bo'lishi zarur.

Ijtimoiy adolatni ta'minlash va fuqarolarni himoya qilish uchun ushbu kafolatlar muhim ahamiyatga ega.

Xalqaro tajribalar va O'zbekiston qonunchiligida mavjud bo'shliqlar

Xalqaro tajriba sud qarorlarini ijro etishdagi samaradorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida sud qarorlarini ijro etish jarayoni ancha takomillashgan va sud qarorlarining ijrosiga nisbatan majburiyatlar,

shuningdek, javobgarlik yuqori darajada bo'lgan. Misol uchun, Fransiyada majburiy ijro tizimi orqali qarorlar aniq va samarali bajariladi.

AQShda esa ijrochi faoliyatida xususiy sektor ham ishtirok etadi. Bu esa ijro etish jarayonining tezligini va samaradorligini oshirishga yordam beradi.

O'zbekiston qonunchiligida esa sud qarorlarining ijrosi ba'zan kechikishi mumkin. Bu, asosan, quyidagi omillarga bog'liq:

Ijro etish tizimining ayrim bo'shliqlari: Sud qarorlarini ijro etish jarayonida ba'zi huquqiy va amaliy muammolar mavjud. Masalan, ijro jarayonidagi shaffoflikni oshirish, mulkni musodara qilish amaliyotida samaradorlikni ta'minlash kerak.

Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi o'zaro aloqalar: Xalqaro tajribani inobatga olgan holda, O'zbekiston qonunchiligiga xususiy ijrochilarni ham jalb qilish mumkin, bu esa ijro jarayonini tezlashtirishi mumkin.

Shu sababli, O'zbekiston qonunchiligini xalqaro tajribaga asoslanib takomillashtirish zarur.

Xulosa

Sud qarorlarini ijro etish jarayoni har bir davlatda eng muhim huquqiy institutlardan biridir. O'zbekiston Respublikasida sud qarorlarining ijro etilishidagi mavjud muammolarni hal qilish uchun xalqaro tajribalarni o'rganish va fuqarolik-huquqiy kafolatlarni mustahkamlash zarur. Davlatning majburiy ijrodagi roli fuqarolarning huquqlarini himoya qilishda, shuningdek, ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1) O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi
- 2) O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksi
- 3) J. N. Roberts. Civil Enforcement and Judicial Remedies, London, 2020
- 4) T. Svensson. International Law and Civil Enforcement, Stockholm, 2022
- 5) European Judicial Network, Cross-border Enforcement of Judgments, EU, 2021